

God haar veilig beware door Zijn Vaderlijke Gunst . . . en opdat Hij haar eenmaal weer met ons, haar volk, moge verenigen.

Zo is het voorts onze plicht, in onze gebeden te gedenken onze broeders en zusters die gevangen zijn . . . evenals wij thans ook gedenken aan onze broeders en zusters in Indië en de noden waarin zij door de oorlogsomstandigheden verkeren . . .

Wij bevelen deze zaken u met ernst en aandrang aan, opdat de kerken in deze zo gewichtige zaken haar dienaren des Woords steunen en opdat wij ons niet laten leiden door vrees voor aardse machten, maar veeleer door de overtuiging dat alleen de Koning der kerk bevelen kan (gelijk Hij dat ook reeds bevolen heeft) wat in Zijn kerk zal gebeden worden.'

★

Er waren, zoals uit het voorafgaande blijkt, in 1941 op verscheidene punten nog aarzelingen en onzekerheden zowel binnen de Nederlandse Hervormde Kerk als binnen de Gereformeerde Kerken. De leden van de bestuursinstanties welke de stem dier kerken moesten laten klinken (kerken die zich in het verleden zeer gezagsgetrouw opgesteld hadden), wisten niet steeds hoe ver zij moesten en konden gaan. Wanneer zij spraken, vloeyde dat meestal uit het initiatief voort dat door enkelingen in samenwerking met gelijkgezinden genomen werd. Intussen leerden beide kerken met name door het zich in '41 zo duidelijk aftekenende gelijkshakelingsstreven van de bezetter wèl inzien dat het plicht was, het eigen domein met kracht te verdedigen. Die taak lag allereerst op ideologisch gebied: het kwam dan ook tot duidelijke afwijzingen van de totalitaire staat en van de rassenleer. Men ging verder wanneer men bovendien het optreden van de bezetter publiekelijk ging toetsen aan bijbelse normen en in gevallen waarin die normen overtreden waren, de gelovigen tot verzet opriep. Beide kerkgenootschappen gingen in de loop van '41 erkennen dat dat verzet in beginsel geboden kon zijn. De vraag bleef, in welke gevallen dat beginsel in praktijk gebracht moest worden. Welnu, beide kerkgenootschappen duldden geen inmenging in de dienst; zij wensten (wij behandelden dat al in ons vorige deel) vrijelijk in de kerken te collecteren en vrijelijk over de collecte-opbrengsten te beschikken; samenwerking met de Winterhulp Nederland en de Nederlandse Volksdienst wezen zij dus af. Eveneens kwamen beide kerkgenootschappen met kracht voor het recht der ouders op om de opvoeding van hun kinderen te bepalen; wij zullen de daarmee samenhangende verscherping in de Schoolstrijd nog in dit hoofd-